

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ У ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Найважливіші функції банків полягають у забезпеченні безперервного грошового обігу капіталу, в наданні можливостей отримання необхідного фінансування підприємствами, державою, приватними особами, а також створенні сприятливих умов для вкладання коштів із метою нагромадження заощаджень у національній економіці.

Українські банки змушені працювати в умовах підвищеного ризику, тому вони частіше, ніж їх закордонні колеги, бувають в кризових ситуаціях. Більшість таких випадків пов'язана з сумнівною надійністю і стійкістю їх основних клієнтів і партнерів по бізнесу.

Найчастіше вітчизняним банкам на сучасному етапі загрожують такі негативні фактори:

- цілеспрямований підрив їхньої ділової репутації;
- недосконала система набору кадрів для комерційних банків;
- надання клієнтам недостовірної інформації;
- використання фальшивих векселів, цінних паперів і гарантійних листів;
- неповернення виданих кредитів, правова неврегульованість цієї проблеми у сфері банківської діяльності;
- недосконала оцінка кредитних ризиків;
- відсутність систематизованих даних про несумлінних позичальників;
- шахрайське вторгнення до банківських комп'ютерних мереж;
- витік конфіденційної інформації;
- недосконалість структур, що забезпечують внутрішню та зовнішню безпеку банківських установ.

У підтримці безперервної роботи банків зацікавлені не лише вони самі, а й банківська система країни загалом. Досягнення ефективності та результативності банківської системи залежить можливостей реалізації заходів, спрямованих на протидію злочинності в цій сфері. Важливе місце при цьому відводиться експертним дослідженням [5].

Визначення можливих правопорушень у сфері банківської діяльності базується на правових засадах Закону України «Про банки і банківську діяльність».

Особливість вчинення правопорушень та злочинів у банківській сфері полягає в тому, що вони характеризуються:

- 1) значним розміром заповдіяної матеріальної шкоди;
- 2) високим рівнем латентності злочинів;
- 3) використанням банківської системи для витоку незаконно здобутих капіталів за кордон та відмивання коштів, здобутих злочинним шляхом;
- 4) безпосереднім зрощування діяльності організованих злочинних угруповань із посадовими особами у кредитно-фінансовій сфері;
- 5) поширенням корупційних діянь.

Основними видами правопорушень у банківській сфері є розкрадання грошових коштів вкладників шляхом їх повного або часткового неоприбуткування, розкрадання облігацій державного займу та інших цінних паперів при купівлі їх у населення, розкрадання грошових коштів шляхом присвоєння нарахованих відсотків закладами клієнтів, розкрадання кредитів [4].

Слід зауважити, що встановлення експертом фактів правопорушень з розкрадання грошових коштів шляхом їх повного або часткового неоприбуткування встановлюється за допомогою вивчення відповідних банківських документів, тобто з використанням документальних методів дослідження [6]. Для окремого дослідження можуть бути використані такі банківські документи: чеки (чекові книжки), рахунки, акти платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, банківські виписки, прибуткові ордери, акредитиви з депонуванням коштів у банку постачальника, векселі, особисті рахунки клієнтів, довідки про виведені залишки вкладів і суми нарахованих відсотків тощо [2]. За окремими документами проводиться арифметична перевірка даних та зустрічна перевірка. У результаті вивчення експертом первинних банківських документів і звірки даних встановлюють конкретні способи розкрадання:

- часткове неоприбуткування облігацій державного займу та інших цінних паперів при купівлі їх у населення з подальшим продажем населенню;
- неоприбуткування грошових коштів вкладників шляхом невнесення даних про їх надходження (повністю або частково) до операційного щоденника та особистого рахунку вкладника;

- умисно хибне нарахування відсотків за вкладками (від суми первинного вкладу замість фактичного залишку);
- переоформлення простого вкладу на строковий без повідомлення вкладника з метою присвоєння різниці в сумах нарахованих відсотків між простим і строковим вкладом;
- неправильний розрахунок відсотків за неповний календарний рік;
- розкрадання грошових коштів шляхом оформлення підроблених платіжних документів і цінних паперів (від імені фіктивних або неплатоспроможних підприємств та організацій);
- розкрадання грошових коштів шляхом використання фіктивних договорів та контрактів, підроблених товарно-транспортних документів на відвантаження продукції з депонуванням фіктивно нарахованих грошей;
- використання фіктивних векселів, векселів, не забезпечених реальною заставою, а також векселів, за якими векседавець є неплатоспроможною особою [2].

Як свідчить банківська практика, найбільші збитки у банківській діяльності наносять розкрадання кредитів. Експертне дослідження при цьому передбачає розгляд кредитної операції у два етапи: надання банківського кредиту та погашення кредиту і процентів за ним. Зазначимо, що правопорушення виникають в основному у момент ухвалення рішення про кредитування. Частими бувають випадки, коли після отримання займаних коштів боржник зникає, або ж збільшується строк погашення кредиту за рахунок підробки документів про дебіторську заборгованість позичальнику працівником банку з подальшою спробою імітації реорганізації, самоліквідації або банкрутства юридичних осіб та списанням основної суми кредиту і відсотків за ним на збитки банку.

Проведення судово-економічної експертизи правопорушень у банківській діяльності в частині вивчення фактів розкрадання кредитів передбачає розгляд питань, що вивчаються у ході розслідування, та видів документів з інформацією про кредитні операції [3]. Поряд із цим, для перевірки обґрунтованості використання кредиту у межах судово-економічної експертизи необхідно дослідити правильність відображення фінансових результатів кредитного проекту і фінансового стану позичальника. При цьому оцінюється можливість достовірної оцінки доходу, ступеня завершеності операцій з виготовлення продукції, надання послуг, виконання робіт.

На нашу думку, для вирішення згаданих вище проблемних питань ефективності функціонування банківської сфери слід зорієнтувати роботу економічного експерта не лише на виявлення правопорушень, але й на попередження злочинів як індивідуального, так і організованого характеру.

Література

1. Адамик Б.П. Вибір цільової спрямованості монетарної політики в Україні // Світ фінансів. – 2004. – Випуск 1. – С. 72-81

2. Глібко В.М. Судова бухгалтерія: [підруч. для студ. ВНЗ] / В.М. Глібко, О.П. Бушан ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х.: Право, 2013. – 192 с.

3. Гуцаленко Л.В. Судово-бухгалтерська експертиза: [навч. посіб.] / Л.В. Гуцаленко [та ін.]. – К.: Центр учбової літ., 2011. – 352 с.

4. Дослідження питань розв'язання господарських спорів в Україні. Опитування українських підприємств про господарські спори [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrmediation.org/ua/our_services/research/

5. Закон України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 року № 4038а-ХІІ (із змінами і доповненнями) - [Чинний від 25-02-94] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=4038-12>.

6. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://komuna.lviv.ua/content/view/616/>